

VM/KAO
31.3.2021

VaV 31.3.2021, lisäkysymykset

1. Sote-rahoitus kasvaa asukasmäärän kasvaessa. Mutta kun kulut/asukas nousevat myös asukasluvun pienentyessä, miten se otetaan huomioon tapauksissa, joissa syrjäisyyssissä ei auta?

Vastaus:

Hyvinvointialueiden rahoituksessa on kaksi tasoa: koko maan rahoituksen määräytyminen ja se miten rahoitus allokoidaan yksittäisille hyvinvointialueille. Koko maan rahoitus määräytyy siten, että siinä huomioidaan palvelutarve + hyvinvointialueindeksi + mahdolliset tehtävämuutokset + jälkikäteistarkastus. Koko maan rahoitus siis kasvaa em. tekijöiden mukaan.

Yksittäiselle hyvinvointialueelle rahoitus allokoidaan rahoituslain mukaisilla laskennallisilla teki-
jöillä. Jos alueen väkiluku vähenee niin silloin alueen tarvekerroin (suhteessa muuhun maahan) ole-
tettavasti kasvaa (enemmän tarpeita suhteessa muuhun maahan), joten rahoitus reagoi tähän.

Lähtökohtaisesti jos väkiluku kasvaa niin se tuo hyvinvointialueella tarvekertoimen perushinnan
verran lisää rahoitusta, mutta samalla hyvinvointialueen tarvekerroin muuttuu riippuen kyseisen
asukkaan tarpeista. Ja vastaavasti jos alueen väkiluku pienenee niin se pienentää rahoitusta tarveker-
toimen perushinnan verran, mutta samalla myös alueen tarvekerroin muuttuu suhteessa muuhun
maahan. Nettovaikutus riippuu siis asukkaiden tarpeista.

Myös muut rahoituksen määräytymistekijät muuttuvat ajassa, jolloin niillä voi olla suurtakin merki-
tystä yksittäisen alueen kannalta. Esimerkiksi asukastiheyskerroin, joka lasketaan käänteisesti, kas-
vaa alueille joilla asukasmäärä pienenee. Rahoituksen määräytymistekijöiden tarkempi alueellinen
ennakointi on haastavaa ja sisältää lukuisia oletuksia. Rahoituksen tulevaa aluekohtaista jakautu-
mista on kuvattu liitteenä olevassa ns. rahoituksen painelaskelmassa.

2. Maakuntaveron puolesta puhujia on paljon, kun tullessaan se kannustaisi kulujen vähentämiseen. Mutta verossa nähdään myös ongelmia etenkin pienissä maakunnissa, joissa veropohja on kapea ja kulut helposti keskimääräistä suurempia. Miten ja millaisella mekanismilla näiden ongelma-alueiden sote-rahoitus tulisi turvata veron tultua voimaan?

Vastaus:

Sote-uudistuksen rahoitusmallia valmisteltiin tilanteessa, jossa hyvinvointialueille ei ole aloitusvai-
heessa tulossa verotusoikeutta. Uudistukselle asetettiin kaksi keskeistä tavoitetta. Ensinnäkin tur-
vata peruslaissa mainittujen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien rahoitus. Toi-
saalta rahoitusmallin tulee sisältää elementtejä kustannusten kasvun hillintään.

Koko maan rahoitus määräytyy palvelutarpeen, hyvinvointialueindeksin, mahdollisten tehtävämuu-
tosten ja jälkikäteistarkastuksen perusteella. Näiden lisäksi hyvinvointialueilla on myös oikeus lisä-
rahoitukseen, jos perustehtävien järjestäminen vaarantuu.

Jatkokehittämisen kannalta on olennaista arvioida hyvinvointialueiden rahoituskokonaisuus uudel-
leen, jos hyvinvointialueet saavat verotusoikeuden. Tämä pitää sekä sisällään koko rahoituskehikon
toimivuuden kuin yksittäisten määräytymistekijöiden painot ja muut kehittämistarpeet. Maakunta-
veron käyttöönotto edellyttäisi myös verotuloihin perustuvaa valtionosuuksien tasausjärjestelmää,

jonka avulla rahoituksen määrää alueiden välillä tasattaisiin. Tasausta tarvittaisiin jo matalilla maakuntaveron tasoilla. Maakuntaveroon liitettävä tasaus monimutkaistaisi järjestelmää ja vähentäisi rahoituksen läpinäkyvyyttä. Maakuntaverokomitealle tehdyistä laskelmista ja tulevaisuusprojekteista kuitenkin havaitaan, että alueiden väliset erot muodostuisivat merkittäviksi myös tasausjärjestelmän kanssa, eikä edes voimakas tasaus kaventaisi eroja riittävästi. Mitä suurempi olisi maakuntaveroon liitettävän tasauksen merkitys, sitä parempi olisi alueiden yhdenvertaisuus.

Mahdollisen verotusoikeuden käyttöönottamisvaiheessa olisi hyödyllistä, mikäli sote-uudistuksen jälkeisestä rahoituksesta ja sen riittävydestä olisi saatavissa käytännön tietoa muutamalta vuodelta. Tällöin voitaisiin arvioida mitä kehittämistarpeita järjestelmään kohdistuu ja ottaa huomioon verotusoikeuden vaikutukset rahoitukseen.

Maakuntaverokomitean työn aikana tehdyissä laskelmissa on havaittu, että tuloveron tuotto kohdistuu varsin eri tavoin hyvinvointialueille. Tämä olisi otettava huomioon arvioitaessa kaikkien hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyttä. Järjestelmään olisi myös edelleen sisällytettävä viimesijaisia elementtejä, joilla rahoitus turvattaisiin kaikilla hyvinvointialueilla.

Maakuntaverokomitean mietinnössä todetaan, että sote-uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä ehdotetun kaltaisesta hyvinvointialueiden oikeudesta lisärahoitukseen voitaisiin lähtökohtaisesti luopua, jos alueille annettaisiin verotusoikeus. Viime kädessä hyvinvointialueilla olisi kuitenkin mahdollisuus kattaa lisärahoitustarpeita omilla verotuloillaan. Hyvinvointialueilla olisi mahdollisuus toteuttaa erilaisia toiminnan ja talouden sopeuttamistoimia ennen veronkorotuksiin turvautumista. Alueiden ja niiden asukkaiden palvelutarpeiden erilaisuus sekä veron yksikkötuoton erot voisivat kuitenkin johtaa veroprosenttien eriytymiseen. Tästä johtuen asukkaiden voisi olla vaikea havaita yhteyttä palvelutuotannon tehokkuuden ja verorasituksen tason välillä. Tämä heikentäisi verotusoikeuden tehokkuuskannustimia.